

ХУЛОСАИ КОМИССИЯИ ТАШХИСИ

Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA – 033-и назди Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров оид ба диссертатсияи Фақиров Хурсандмурод Насруллоевич дар мавзӯи «Ҳабибулло Назаров ва сахми ӯ дар шинохти шахсият ва мероси адабии Карим Девона» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D020500- Филология (10.01.09. - Фолклоршиносӣ)

Комиссияи ташҳиси Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA – 033-и назди Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров дар ҳайати раис Охониёзов В. – доктори илмҳои филологӣ, аъзоён Абдуқодиров А. – доктори илмҳои филологӣ, профессор, Муродӣ Н. – доктори илмҳои филологӣ, дотсент оид ба қабул намудани диссертатсияи Фақиров Хурсандмурод Насруллоевич дар мавзӯи «Ҳабибулло Назаров ва сахми ӯ дар шинохти шахсият ва мероси адабии Карим Девона» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D020500- Филология (10.01.09. - Фолклоршиносӣ) барои ҳимоя ва муайян кардани рӯзи ҳимоя.

Диссертатсия дар кафедраи адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав ба анҷом расида, дар ҷаласаи кафедраи адабиёти тоҷики Донишгоҳи номбурда (қарори №9 аз 7 декабри соли 2019) ва ҷаласаи кафедраи адабиёти муосири тоҷики ДДХ ба номи академик Бобочон Ғафуров (қарори №4 аз 14 апрели соли 2020) муҳокима карда шудааст.

Диссертатсияи Фақиров Хурсандмурод Насруллоевич ба масъалаи пажӯҳиши сахми Ҳабибулло Назаров дар шинохти шахсият ва мероси адабии Карим Девона бахшида шудааст. Карим Девона (Абдукарими Қурбон, 1878-1918) аз шумули шоирони мардумиест, ки бо ашъори дилангези худ дар байни халқ мавқеи хос дорад. Агарчи ашъори шоир ханӯз ҳангоми барҳаёт буданаш аз даҳон ба даҳон гузашта, дар байни сокинони водиҳои Ҳисору Ғозималику Вахш гӯяндаашро шуҳратёр гардонид ба буд, вале адабиёт ва фолклори тоҷик аз мавҷудияти чунин шоири мардумӣ огоҳ набуданд.

Хушбахтона, бо кӯшиши адиб ва ҳуқуқшиноси барҷаста Ҳабибулло Назаров ба адабиёт ва фолклори тоҷик боз як номи нав – сарояндаи ормонҳои халқ, шоири боистеъдоди мардумӣ Карим Девона дохил шуд. Маҳз бо шарофати тарғиб тавассути васоити ахбори омма ашъори Карим Девона вирди забони хосу ом гардид ва шахсияту шеъраш ба хонандаи тоҷик ба таври густурда муаррифӣ шуд.

Ҳабибулло Назаров аз оғози солҳои 50-уми садаи ХХ сар карда, ба пажӯҳиши ҳаёт ва фаъолияти эҷодии Карим Девона ва шахсияти ӯ камар мебандад. Бо зиёда аз 300 нафар донандагони ашъори адиб аз водихои Ҳисору Ғозималик ва Вахшу баъзе навоҳии Ҷумҳурии Ўзбекистон мулоқот меорояд. Ашъори Карим Девонаро аз забони гӯяндаҳо, ақориб ва ҳамдиёрони шоир гирд оварда, бо номи «Сатрҳои оташин» солҳои 1957 (бо забони русӣ), 1958, 1961 (бо забони тоҷикӣ) ва 1962 (бо забони ўзбекӣ) пешкаши хонандагон мегардонад. Ҷамчунин, дар соли 1961 қиссаи (повести) мавсуф бо номи «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона» интишор шуда, онро хонандаи тоҷик бо хушнудӣ истиқбол менамояд. Ин асар ҳамон вақт бо 28 забони халқҳои Иттиҳоди Шӯравӣ ва хориҷӣ нашр шуда буд. Бо маслиҳати дӯстонаш нависанда муҳтавои асари адабӣ-бадеии «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона»-ро дар ҷаҳорҷӯбаи муайян дароварда, дар шакли рисолаи номзадӣ барои дифоъ пешниҳод менамояд, вале азбаски кори Ҳабибулло Назаров ҷавобгӯии талаботи рисолаи илмӣ набуд, донишмандони фолклор, устодон Воҳид Асрорӣ ва Раҷаб Амонов бо интишори мақолаи худ бо номи «Сатрҳои оташин ё дуди беоташ?» аз тариқи рӯзномаи «Маориф ва маданият» (аз 23 июни соли 1964, №74) дар атрофи мавҷудияти шоире бо исми Карим Девона баҳси густардаеро оғоз намуданд. Ин мубоҳиса қариб як сол идома ёфта, перомуни он 13 мақола аз тариқи рӯзномаи «Маориф ва маданият» ба нашр расид, ки дар он донишмандони шаҳрҳои Душанбе, Тошканд ва Маскав ширкат меварзанд. Ҷамчунин 11 мақолаи номатбуъ перомуни масъалаи мавриди назар дар бойгонии нашрияти мазкур маҳфуз аст. Махсусан дар мақолаҳои дар атрофи баҳси мазкур рӯйи кор омадаи соҳибназарон З. Ш.

Раҷабов, А. Мухторов, Б. Тилавов, С. Шочамолов, Ҳ. Раҳматов, К. Мирзоев, И. Ҳусейнов, Д. Саидов, И. Ҳидоят, И. С. Брагинский ва дигарон оид ба шахсияти Карим Девона баҳои мухталиф дода шудааст, ҳол он ки ҳанӯз то интишори қиссаи «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона» аксарияти олимони ва адибони собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ – М. Турсунзода (дар мақолаи «Наш Кобзар»// «Правда», 10 март соли 1961), С. Куликов («Огонёк», 1957, №16), Л. Ломатина («Литературная газета», 1957, 5 март), С. Липкин («Дружба народов», 1957, №4), Л. Михайлова («Новый мир», 1958, №7), Н. Соколова («Знания», 1958, №7), Н. Тихонов («Правда», 1958, 12 феврал), Г.Карабелников («Правда» 1959, 18 май), Ю.Смирнов («Москва», 1959, №9) ва Н. Маъсумӣ дар сарсухани ба китоби Ҳ. Назаров «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона» навиштааш ба Ҳабибулло Назаров ва меҳнати бурдборонаи ӯ перомуни пажӯҳиши шахсият ва ашъори Карим Девона баҳои баланд додаанд. Бинобар ин, дар рисолаи барои ҳимоя пешниҳодгардида, бо сипарӣ шудани зиёда аз 50 сол ва даргузашти аксарияти ширкаткунандагони мувоҳиса баҳси донишмандон перомуни рӯзгор ва осори Карим Девона мавриди таҳқиқи холисона ва таҳлили илмии вижа қарор мегирад.

Мақсади асосии пажӯҳиш аз нишон додани мақоми Ҳабибулло Назаров дар шинохти шахсият ва мероси адабии Карим Девона иборат мебошад. Азбаски баҳси илмӣ перомуни шахсият ва эҷодиёти шоири мардумӣ Карим Девона дар таърихи адабиёт ва фолклоршиносии тоҷик бесобиқа буда, дар саҳифаҳои нашрияти «Маориф ва маданият» қариб як сол идома дошт ва он аз як тараф, боиси эътирофи боз як шоири мардумӣ – Карим Девона гардида бошад, аз тарафи дигар, ба таълифи босифату тозагии корҳои илмӣ – таҳқиқотии баҳши фолклоршиносӣ такони ҷиддӣ бахшид, зурури шуморида шуда, то мавзӯи мазкур мавриди пажӯҳиши вижа қарор гирад.

Барои расидан ба мақсади асосии пажӯҳиш ва ҳаллу фасли пурраи мавзӯи марказии диссертатсия иҷрои масъалаҳои зайл чун **вазифаҳои** муҳим дар назар гирифта шуд:

- дар мисоли қиссаи Ҳабибулло Назаров «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона» аз диди нав мавриди таҳлил қарор додани рӯзгор ва осори Карим Девона;
- зикри мухтасари зиндагиномаи Ҳабибулло Назаров ва бозёфти эҷодии ӯ – Карим Девона;
- таҳлили илмии хаёлпардозихои дур аз воқеияти таърихии «Қиссаи Карим Девона»-и Муҳаммадии Салим, ки дар пайравии қиссаи «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона» -и Ҳабибулло Назаров эҷод шудааст;
- таҳқиқ ва баҳси илмии донишмандон перомуни зиндагинома ва мероси адабии Карим Девона;
- ҷамъбасти баҳс ва бардоштҳо аз он;
- Ҳабибулло Назаров ва ислоҳи камбудиҳои қисса: муҳтавои қисмати дуюми қиссаи «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона».

Барои ҳалли чунин вазифаҳои пажӯҳишӣ сохтори диссертатсия дар тарҳи муқаддима, ду боб, хулоса ва китобнома қарор гирифта, инчунин вобаста ба ҷараёни пажӯҳиш, ҳар як боб ба фаслҳо тақсим гардидаанд.

Дар муқаддима аҳаммияти мавзӯ асоснок гардида, ҳадаф ва вазифаҳои пажӯҳиш, методологияи тадқиқ, арзиши назариву амалӣ ва дараҷаи пажӯҳиши он муайян карда шуд ва нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда тавсиф гардидаанд.

Боби аввали рисола «**Тасвири бадеии рӯзгор ва осори Карим Девона дар насри тоҷик**» номгузорӣ шуда, ду фаслро дар бар мегирад. Фасли якум «**Ҳабибулло Назаров ва бозёфти эҷодии ӯ – шоири халқ Карим Девона**» унвон гирифта, дар он оид ба зиндагиномаю мероси адабии Ҳ. Назаров, дараҷаи омӯзиш ва тарғиби рӯзгору осори Карим Девона ва муҳаққиқи он-Ҳабибулло Назаров дар солҳои 70-90-уми садаи XX ва дар даврони соҳибистиклолии кишвар маълумот дода шудааст. Инчунин фасли аввал дар навбати худ ба ду зерфасл тақсим гардида, дар зерфасли якум, ки «**Муруре ба зиндагинома ва фаъолияти эҷодии Ҳабибулло Назаров**» номгузорӣ шудааст, барои кушодани даричаи ошноӣ ба ҳаёт ва эҷодиёти муҳаққиқи

Карим Девона-Ҳабибулло Назаров маълумоти мухтасарро пешниҳод менамояд.

Зерфасли дуюми фасли аввал «**Бозтоби рӯзгору осори Карим Девона ва муҳаққиқи он Ҳабибулло Назаров дар таълифоти солҳои 70-90-уми садаи XX ва даврони соҳибистиқлолии кишвар**» аз он ибтидо мегирад, ки Ҳабибулло Назаров аз оғози солҳои 50-ум сар карда, ба пажӯҳиши рӯзгор ва осори шоири халқ Карим Девона шурӯъ намуд. Ҳ. Назаров ашъори Карим Девонаро гирдоварӣ карда, пешкаши аҳли илму адаб менамофт ва тафсилоти пажӯҳишҳои худро дар шакли қиссаи марғуб интишор сохт. Номбурда бо маслиҳати дӯстон ва дар пайравӣ ба асари нависандаи шӯравӣ Ираклий Андронников оид ба М. Ю. Лермонтов, ки дар қолаби қиссаи илмӣ-бадеӣ таълиф шуда буд, муҳтавои қиссаи адабӣ-бадеии «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона»-ро дар шакли рисолаи номзадӣ бо мақсади дарёфти дараҷаи номзиди илмҳои филологӣ барои дифоъ пешниҳод менамояд. Аммо донишмандони фолклор, устодон Р. Амонов ва В. Асрорӣ бо интишори мақолаи худ бо номи «Сатрҳои оташин ё дуди беоташ?» аз тариқи рӯзномаи «Маориф ва маданият» аз 23 июни соли 1964 перомуни зухури шоири мардумие бо исми Карим Девона дари баҳсро боз намуданд. Мубоҳиса баъди як сол тӯл кашиданаҷ ба эътирофи аксарият аз мавҷудияти шоири мардумие бо номи Карим Девона башорат дод. Ҳабибулло Назаров ашъори шоири халқ Карим Девонаро аз рӯйи шавқу рағбат ва хайрхоҳӣ ҳамчун дӯстдори сухани мавзун ҷамъ намуда, рӯйи чоп овардааст. Ба қавли Л.Михайлова «Мо инро хушбахтии муаллиф мешуморем, ки ӯ дар таърихи адабиёти кишвараш хизмати арзандае кардааст».

Фасли 2-юми боби якум «**Тасвири бадеии симои Карим Девона дар қиссаи Ҳабибулло Назаров «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона»**» ном дорад.

Н. Маъсумӣ дар пешсуханаш ба қиссаи Ҳабибулло Назаров «Дар ҷустуҷӯи Карим-Девона» таҳти унвони «Кашфиёти адабӣ» рисолаҳои В. Асрорӣ ва Я. Налскийро дар бораи Юсуф Вафо ва Бобоюнус Худойдодзода

асарҳои илмӣи фолклоршиносӣ, вале қиссаи Ҳабибулло Назаровро оид ба Карим Девона асари бадеӣ менамод.

Қисмати якуми қиссаи «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона» аз 15 боб фароҳам омадааст. «Ҳар кадоме аз ин бобҳо, ки зоҳиран ҳамчун ҳикоя ва нақлҳои мустақилу аз ҳам ҷада менамояд, мазмунан ба ҳам пайванд астанд ва сохти махсуси композитсионӣ доранд. Ба гумони ғолиб дар қатори сесад нафаре, ки нависанда бо онҳо ҳамсуҳбат шудааст, эшон ба адиб ба қадри ҳол мадад расонидаанд ва куллашон қаҳрамонони асаранд. «Аммо дар повест се қаҳрамон аз ҷама бештар менамояд: офарандаи таърих – халқ, ифодакунандаи идеяҳои пешқадами ӯ – Карими шоир ва ҷустуҷӯкунандаи хушҳавсала – Ҳабибулло Назаров.»- менигорад муҳаққиқ Н.Маъсумӣ.

Дар фасли 3-юми боби якум таҳти унвони **«Ҳаёлпардозҳои хилофи воқеияти таърихӣ дар «Қиссаи Карим Девона»-и Муҳаммадии Салим»** сухан дар бораи он меравад, ки ба муносибати 110-солагии зодрӯзи Карим Девона китоби Муҳаммадии Салим «Қиссаи Карим Девона» интишор мешавад, ки дар тақлид ба қиссаи Ҳабибулло Назаров «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона» рӯйи кор омадааст.

Дар оғози қисса саргузашти Муҳаммадии Салим аз рӯзгори нобасомони Карим Девона зиёдтар муҳобот шудааст ва хонанда гумон мекунад, ки қаҳрамони марказии асар Карим Девона нею худи нависанда аст. Муҳаммадии Салим теъдоди абёти сурудаи Карим Девонаро 1001 мисраъ муайян намудааст, ки 987 мисраи он бо кӯшишу ҷамъоварии Ҳабибулло Назаров манзури аҳли назар гардида, аз ғазал, муҳаммас, тарҷеъбанд, мувашшаҳ ва ашъори гуногун фароҳам омадааст.

Унвони боби дуҷуми рисола **«Баҳси донишмандон перомунӣ рӯзгор ва осори шоири мардумӣ Карим Девона»** мебошад, ки се фаслро дар бар мегирад. **Фасли аввал «Муҳтавои баҳси соҳибназарон перомунӣ мавҷудияти шоири мардумӣ Карим Девона»** номгузорӣ шуда, дар ин бахш зикр шудааст, ки Ҳабибулло Назаров қиссаи «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона»-ро ба шакли диссертатсия дароварда, дифоъ намуд. Бо мақсади тозагии кори

илмӣ сар аз соли 1964 дар саҳифаҳои рӯзномаи «Маориф ва маданият» аз тарафи фолклоршиносон, муаррихон, омӯзгорону рӯзноманигорон оид ба мавҷудияти Карим Девона, инқилобчӣ будан ё набудани ӯ, ба номбурда тааллуқ доштан ё надоштани баъзе шеърҳо ва монанди инҳо баҳси доманадор бархост. Ташаббускори баҳс фолклоршиносон Воҳид Асрорӣ ва Раҷаб Амонов буданд, ки тавассути мақолашон «Сатрҳои оташин ё дуди беоташ?» дар нашрияи «Маориф ва маданият» – минбари олимону фарҳангиён ва маорифчиёни ҷумҳурӣ, ки рӯзи 23 июни соли 1964, №74 ба чоп расида буд.

Баъди чопи ин мақола таҳти унвони «Хонанда фикр мекунад, хулоса мебарорад, баҳс мекунад» дар саҳифаҳои рӯзномаи «Маориф ва маданият» мақолаҳои ҷавобии З. Ш. Раҷабов «Оё ин дуд оташ дорад?» [19 июли соли 1964, № 81], А. Мухторов «Дар бораи «оташу дуд» [1964, 27 июл, №86], Ҳ. Раҳматов «Бори дигар дар бораи оташу дуд» [1964, 18 август, № 98], Б. Тилавов «Карим Девона ханӯз дар байни оташу дуд» [1964, 12 сентябр], С. Шочамолов «Баъзе андешаҳо» [1964, 12 сентябр], К. Мирзоев, И. Ҳусейнов, Д. Саидов «Дар бораи «оташу дуд» [1964] ва «Оташе, ки Карим Девона афрӯхт...» [1965, 27 феврал], И. Ҳидояттоев «Сатрҳои оташини Карим Девона – меҳмони ўзбекон» [1965, 21 январ, №9], И. С. Брагинский «Оташ кучову дуд кучо?» [1965, 23 январ] ва дигарон пайиҳам чоп шудан гирифтанд. Баҳси мазкур дар таърихи мубоҳисанигории Тоҷикистон собиқа надошт ва пурсарусадотарину пурчамбияттарин ва тўлонитарин баҳс буда, мубоҳисакунандагон ба ду даста тақсим шуда буданд. Агар З. Ш. Раҷабов, Ҳ. Раҳматов, К. Мирзоев, И. Ҳусейнов, Д. Саидов, И. Ҳидояттоев, И. С. Брагинский ва дигарон бо мақолаҳои ҷавобиашон аз Ҳабибулло Назаров химоят намоянд, А. Мухторов, Б. Тилавов, С. Шочамолов ва дигарон дар таълифоташон нуқтаи назари устодон В. Асрорӣ ва Р. Амоновро дастгирӣ менамуданд.

Ҳ. Раҳматов низ дар мақолаи ҷавобиаш мақолаҳои В. Асрорӣ, Р. Амонов ва З. Раҷабовро мавриди баррасӣ қарор дода, дар робита ба пажӯҳишҳои Ҳабибулло Назаров перомуни ҳаёт ва эҷодиёти Карим Девона

ва ақидаҳои олимони роҷеъ ба экспедицияи фолклоршиносии водии Ҳисор нуктаи назари хешро баён менамояд, зеро ду маротиба [солҳои 1959 ва 1960] дар ин экспедиция иштирок доштааст.

И.С.Брагинский дар мақолаи ҷавобиаш бо номи «Оташ кучову дуд кучо?» [1965, 23 январ] ба кори Ҳ. Назаров арҷ гузошта, аз қавли номбурда таъкид менамояд, ки набояд ашъори Карим Девонаро бо ҳар гуна шоирони дарвештабиат, аз он ҷумла Қаландар Бодомак, Мулло Карим ном шеърғӯи рӯхонӣ, бо Ҳалим Девона ва бо Карим Девонаи дар Қўқанд дар замони Худоёрхон зиндагӣ карда ва баъди ғавташ авлиё эълоншуда омехта кард.

Фасли 2-юми боби дуюм «Ҷамъбасти баҳс ва бардоштҳо аз он перомуни шахсият ва шеъри Карим Девона» ном дошта, дар он ҷамъбасти баҳс перомуни рӯзгор ва фаъолияти эҷодии Карим Девона моҳи майи соли 1965 дар маҷлиси якҷояи Президиуми Академияи фанҳои РСС Тоҷикистон, Институти забон ва адабиёти ба номи Рӯдакӣ, Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон ва идораи нашрияти «Маориф ва маданият» барпо гардида, таҳти раёсати котиби Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон, шоир Аминҷон Шукӯҳӣ ва бо иштироки аҳли илму адаби шаҳрҳои Душанбе, Маскав ва Тошканд, ҳамдиёрони шоир, инчунин намояндагони маҳалҳои гуногуни мавриди ҷустуҷӯҳои Ҳ. Назаров мегузарад. Дар маҷлис мудирӣ шубҳаи илм ва маданияти КМ ПК Тоҷикистон Р. Додобоев ва муовини ӯ А. Бобочонов, олимони шаҳрҳои Душанбе ва Маскав - А. Баҳоваддинов, И. С. Брагинский, Д. С. Комиссаров, А. Мирзоев, Б. Ниёзмухаммадов, К. Т. Порошин, С. Табаров, Д. Тоҷиев, М. Эркаев, Раҳим Ҳошим ва дигарон иштирок доштанд ва дар маҷмӯъ 19 нафар бо баромадхояшон дар баҳс иштирок менамоянд.

Дар маҷлис маърузаҳои директори Институти забон ва адабиёти АФ РСС Тоҷикистон Н. Маъсумӣ «Дар бораи ҳаёт ва фаъолияти эҷодии шоири халқ Карим Девона» ва мудирӣ сектори фолклоршиносии Институти забон ва адабиёти АФ РСС Тоҷикистон Раҷаб Амонов «Оид ба усулҳои илмии тадқиқи эҷодиёти шоири халқ» шунда ва муҳокима карда мешавад.

Фасли 3-юми боби дуюм «Ҳабибулло Назаров ва ислоҳи камбудихои мувоҳиса: муҳтавои қисмати дуюми қиссаи «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона» ном дошта, дар он ёдрас гардидааст, ки Ҳабибулло Назаров ҳангоми барҳаёт буданаш танҳо қисмати якуми қиссаи «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона»-ро ба чоп мерасонад. Нависанда баъди ҷамъбасти баҳс перомуни зиндагинома ва фаъолияти эҷодии Карим Девона бо мақсади тавсеа бахшидан ба бархе саҳифаҳои норавшани зиндагиномаи шоир ва дӯстону ҳамнишинонаш, ба мисли мулло Абдурасул, Мирзо Ҳайити Саҳбо ва муносибати шоир бо санъаткорон, косибону хунарандони Қаротоғу Ҳисор ва роҳандозии театрҳои халқӣ ҳамчун воситаи мубориза алайҳи нобаробарии иҷтимоӣ қисмати дуюми қиссаи «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона»-ро навишт. Баъди сари нависанда, ба шарафи 100-солагии зодрӯзаш бори нахуст бо саъю талоши шоир Гулназар ва нафисанда Кароматулло Мирзо соли 2007 қиссаи мазкур дар ду қисмат ба чоп расид, ки маводи қисмати дуюми асар як навъ пуррақунандаи қисмати аввали он аст.

Ҳабибулло Назаров дар қисмати дуюми қиссаи «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона» бо шарофати зикри рӯзгори Яъқуб Юнусов аз Ашӯр – биқ-биқ, Сайиди рангрез, Ҳочӣ Рабеи рангрез, Ҳофизии телба, Раҳмони ҷӯшонӣ, мулло Фозили бошабоз, Шарифи Сироч, Абдуқодир, Муродхофизии Ғариб, Яъқуби масҳарабоз барин ҳамнишину улфатҳои Карим Девона, ки ҳамагӣ аҳли ҳунар буданд, саҳифаҳои хираи зиндагиномаи Карим Девонаро равшан сохта, бо тасвири намоишномаҳои мардумӣ аз тарафи шоир ва ёронаш, ки воситаи хеле ҷолиби даъват намудани омма ба мубориза алайҳи нобаробарии иҷтимоӣ буданд, дар шуури шоир ва ҳамсафонаш падидаи бедории синфиро таъкид намудааст.

Дар хулосаи диссертатсия натиҷаҳои аз пажӯҳиш ҳосилшуда дар якҷанд банд ҷамъбаст шудааст.

Рӯйхати адабиёт дар асоси меъёр ва талаботи ҷорӣ мурағаб гардидааст.

Дар баробари ин, дар диссертатсия баъзе камбудихо ва ғалатҳо ба назар расидаанд: исми шоир дар ҳама ҷо як хел - бе тире (Карим Девона) навишта

шавад, ба бобу фаслҳое, ки хулосаи нопурра доранд, хулосаҳо ҳамроҳ карда шаванд. Феҳрасти адабиёт таҷдиди назар шуда, ба талаботи Комиссияи олии аттестасионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқ гардад.

Эродҳои зикршуда моҳияти илмии диссертатсияро коҳиш намедиханд ва албатта, ислоҳшавандаанд.

Мубрамии пажӯҳиш, навоварии илмӣ, дараҷаи омӯзиши масъала, аҳаммияти назариву амалии диссертатсияро ба назар гирифта, комиссия ба чунин хулоса омад, ки диссертатсияи Фақиров Хурсандмурод Насруллоевич дар мавзӯи «Ҳабибулло Назаров ва саҳми ӯ дар шинохти шахсият ва мероси адабии Карим Девона» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021400.- Адабиётшиносӣ (6D021401.- Фолклор) пажӯҳиши ба итмом расидаи комил буда, ба талаботи Комиссияи олии аттестасионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ аст.

Фишурдаи диссертатсия ва мақолаҳои нашрнамудаи унвонҷӯ фарогири мазмуну муҳтавои диссертатсияи илмӣ мебошанд.

Комиссияи ташҳиси Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA – 033-и назди Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров арзиши илмӣ ва ба корҳои тадқиқотии ҳамсон ҷавобгӯӣ будани диссертатсияи Фақиров Хурсандмурод Насруллоевичро дар мавзӯи «Ҳабибулло Назаров ва саҳми ӯ дар шинохти шахсият ва мероси адабии Карим Девона» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021400.- Адабиётшиносӣ (6D021401.- Фолклор) ба инбат гирифта, хулоса мекунад:

1. Кори диссертатсионии Фақиров Хурсандмурод Насруллоевич дар мавзӯи «Ҳабибулло Назаров ва саҳми ӯ дар шинохти шахсият ва мероси адабии Карим Девона» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021400.- Адабиётшиносӣ (6D021401.- Фолклор) мувофиқ буда, онро ба дифоъ пешниҳод кардан мумкин аст.

2. Барои ҷой додани эълон дар сайти донишгоҳ ва КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат дода шавад.

Комиссияи ташхис мутахассисони зеринро, ки корҳои илмию тадқиқотиашон ба ихтисоси 6D021400.- Адабиётшиносӣ (6D021401.- Фолклор) мувофиқ аст, ба ҳайси муқарризони расмӣ пешниҳод менамояд: Муқарризи расмӣ аввал - Давлатбеков Лоло Мирзоевич – доктори илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи адабиёти тоҷики Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода, муқарризи расмӣ дуюм - номзади илмҳои филологӣ, Мирсаидов Б. – номзади илмҳои филологӣ, мудири китобхонаи вилоятии ба номи Тошхоча Асирии шаҳри Хучанд, муассисаи тақриздиҳанда – Институти забон ва адабиёти ба номи Абӯабдулло Рӯдакии Академияи миллии фанҳои Тоҷикистон.

Раиси комиссияи ташхисӣ шӯрои дифоъ: Охониёзов Варқа
доктори илмҳои филологӣ Дустович

Аъзои комиссияи ташхисӣ шӯрои дифоъ: Абдуқодиров А.
доктори илмҳои филологӣ, профессор

доктори илмҳои филологӣ Муродӣ Н.

Имзоҳои ҳайати комиссияи ташхисро тасдиқ мекунам:
Котиби илмӣ
шӯрои диссертатсионии 6D.КОА – 033
номзади илмҳои филология, дотсент Шарипова М.З.